

Hjem > Fonden for Økologisk Jordbrug > 2014 > Rapsologi > Skadedyr i økologisk vinterraps – nye strategier afprøves

Skadedyr i økologisk vinterraps – nye strategier afprøves

Der er flere mulige strategier for at reducere store tab på grund af skadedyr i økologisk vinterraps. Flere strategier vil sandsynligvis med fordel kunne kombineres for at opnå tilstrækkelig stor effekt.

Samtidig er det vigtigt, at hvis man ønsker at dyrke økologisk vinterraps kræver det, at rapsen får landmandens fulde opmærksomhed i etableringsfasen, og at rapsen får den mest optimale plads i sædskiftet.

Den endelige beslutning om vinterrapsens muligheder i marken bør træffes det tidlige forår på baggrund af planternes tilstand.

Fonden for Økologisk Landbrug

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development'

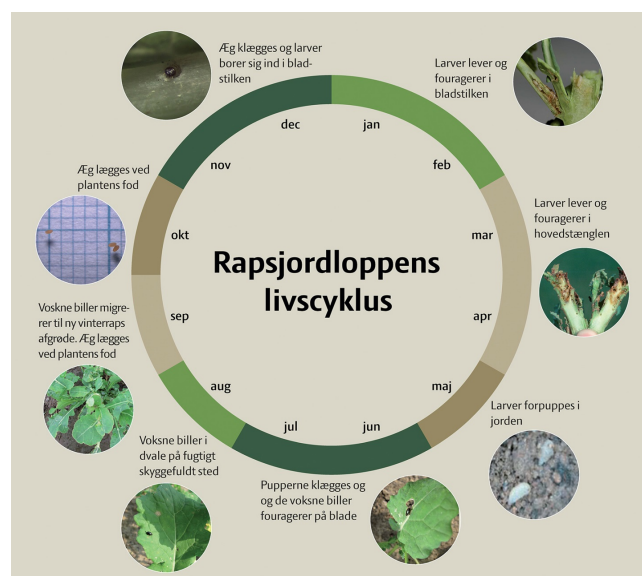
Der er plads til og brug for mere dansk økologisk raps

Der er stor mangel på dansk økologisk raps. Der mangler både økologisk rapsoolie til f.eks. fremstilling af eksempelvis Kærgården, og også som protein og foder til de danske økologiske husdyr. Især hos det økologiske fjerkræ er det en udfordring at afbalancere foderet, så der er nok af aminosyren methionin uden at overforsyne med protein.

Arealet med økologisk raps har de senere år været beskedent. I 2009 til 2012 har der været mellem 60 og i underkanten af 400 ha med økologisk raps i Danmark. Hvis den importerede økologiske raps skulle erstattes af dansk dyrket raps, ville der kræve over 4.000 ha. Til trods for at prisen på økologisk raps til tider har været over 6 kr./kg, har det ikke medført et stort areal med økologisk raps og årsagen hertil er hovedsageligt risikoen for ødelæggende skadedyrsangreb, idet både rapsjordlopper og glimmerbøsser kan være meget tabsvoldende i vinterraps.

Rapsjordlopper

Både rapsjordluppen og dens larve optræder som skadedyr i vinterrapsen. Rapsjordluppens livscyklus er skitseret i figur 1 nedenfor. Selve rapsjordluppen kan, med sine gnav på de ny fremspirede rapsplanter, svække planterne og ved kraftige angreb reducere plantetallet. Men det er ofte rapsjordluppens larve, der er den største udfordring, på grund af larvens gnav og udhuling af stænglen. Således er det først i det tidlige forår, at skaderne efter rapsjordluppens larve bliver synlige i form af planter med misvækst og døde planter.

Figur 1. Rapsjordluppen livscyklus (Klik på billedet for stor udgave)

Med kendskabet til rapsjordluppens biologi blev der i efteråret 2013 anlagt demonstrationsparceller tre steder i landet, hvor en række forskellige strategier til at minimere angreb af rapsjordlopper og dens larve demonstreres:

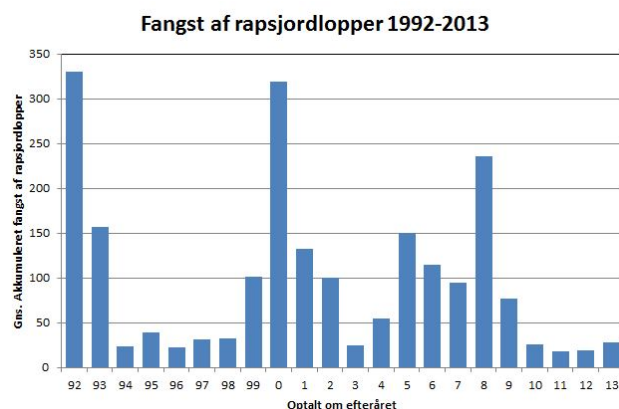
- Ekstra tidlig såning på rækker for at opnå ekstra store planter før vinter: Ifølge udenlandske undersøgelser lever rapsjordluppens larve den første af sin levetid i bladstilken og kravler først ind i hovedstænglen, når der ikke længere er føde nok i bladstilken. Tesen er, at hvis bladstilken er tilstrækkelig stor og kraftig vil larve forblive her når vinteren sætter ind og fryser stilk og blad væk.
- En "lokkeafgrøde" sås sammen med eller ved siden af vinterrapsen: Udenlandske undersøgelser tyder på, at rapsjordlopper foretrækker majroer eller rybs, hvis valgmuligheden er til stede. De få procent majroer udvintrer og vil ikke genere rapsen til foråret.
- Tiltag der enten skræmmer eller forhindrer rapsjordluppens æglægning ved rapsplanterne ved at udlægge jordbrugskalk eller træ-mel langs planterne.
- Udtørring af rapsjordluppens æg og små larver: Rapsjordluppen ligger sine æg tæt ved de små rapsplanter fra slutningen af august til oktober – november måned afhængig af temperaturen. Ved at øge antallet af radrensninger og ukrudtsharvninger forsøges det at udtørre æg og larver, inden de når at gøre skade på rapsplanten.

En kort gennemgang af [strategierne](#) er tilgængelig på YouTube.

I foråret 2014 bliver rapsplanterne dissekeret og antallet af larver optalt. En opgørelse og analyse af resultaterne forventes til juni 2014.

Hidtil har antallet af rapsjordlopper optrådt i cyklusser, hvor der efter år med kraftige angreb af rapsjordlopper kommer flere år med meget færre angreb. Se figur 2.

Det ses i figur 2, at der i årene 2010–2013 blev fanget forholdsvis få rapsjordlopper, og der har i disse efterår dermed været en forholdsvis lav risiko for massive angreb af rapsjordlopper.

Figur 2. Fangst af rapsjordlopper i gule fangbakker 1992-2013.

Kilde: Oversigten over Landsforsøgene 2013. (Klik på figuren for stor udgave)

Med baggrund i antallet af rapsjordlopper kan en strategi til at minimere skaden af rapsjordlopper således være kun at så vinterraps i de år, hvor der er forventes en lav forekomst af rapsjordlopper.

Glimmerbøsser

Massive angreb af glimmerbøsser kan ødelægge en så stor del af blomsterknopperne, at udbyttet bliver kraftigt reduceret. Med grundlag i både danske og udenlandske undersøgelser peges der på flere strategier, der måske kan være med til at reducere skadevirkningen:

- **Store og kraftige planter i god vækst:** Dette kan et langt stykke hen ad vejen kompensere for glimmerbøssernes gnav med nye sideskud.
- **Lokkeafgrøde:** Glimmerbøsserne lokkes væk fra vinterrapsens knopper med en tidligt blomsterende randafgrøde med for eksempel rybs. Både danske og udenlandske undersøgelser peger på en vis, om end varierende effekt. En af hovedudfordringerne er tilsyneladende at finde en fangafrøde, der blomstrer mere end en uge før vinterrapsen.
- **Stenmel.** Udenlandske undersøgelser peger på, at stenmel spredt på de angribende glimmerbøsser både kan reducere antallet og aktiviteten af glimmerbøsserne.
- **Olie.** Duften af blandt andet lavendelolie kan ifølge udenlandske undersøgelser skræmme glimmerbøsserne væk.

Samlet set er der flere strategier, der kan benyttes for at reducere store tab på grund af skadedyr i økologisk vinterraps. En del af løsningen ligger sikkert i at kombinere flere strategier samtidig med, at rapsen får den fulde opmærksomhed i etableringsfasen, og at den får den mest optimale plads i sædskiftet. Måske skal det til at være almindelig kutyme, at den endelige beslutning om vinterrapsens muligheder i marken træffes i det tidlige forår på baggrund af planternes tilstand.

Når resultaterne for de anlagte demonstrationsparceller foreligger, vil de blive tilgængelige på landbrugsinfo.